

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

ראה

(חלק כד שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת ראה, כא"כו מנחם-אב, ה'תשפ"ד (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2024
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

ראה ב

ישראל ממצרים והוסיף להם „הענקה” (כפולה; „ביזת מצרים” ו„ביזת הים”) – „על כן אנכי מצוך את הדבר הזה” – את מצות הענקה לעבד עברי ולאמה עברי.

אמנם לפי זה קשה⁹: העיקר חסר מן הספר – העיקר, ההענקה בשעת יציאת מצרים, לא נזכרת כאן כלל בכתוב?

ב. ויובן בהקדים הביאור בדברי הספרי הנ”ל בפרטי ההלכה. ובהקדמה:

כיון שמענין זה (מאופן יציאת מצרים) למדנו את דין הענקה ובפרטיו „אף אתה הענק לו ושנה לו וכו’”, מובן, שביזת מצרים וביזת הים ענינן „הענקה” ממש, ולא נתינה בעלמא לעבד ביציאתו מעבדות –

ותמוה¹⁰:

(א) דין¹¹ הענקה הרי הוא דוקא בדברים שהם „בכלל ברכה” (רק דברים המתרבים וכיו”ב), ולא בכספים וכיו”¹²

(9) ראה גם אלשיך כאן (קושיא ו). וראה הכתב והקבלה כאן.

(10) ראה פרשת דרכים דרך מצרים דרוש ה. תולדות אדם ומלבי”ם לספרי כאן. צפע”ג שם.

(11) קדושין יז, א. ספרי פרשתנו טו, יד.

(12) ואף שהיא מחלוקת התנאים (קדושין וספרי שם. וראה צפע”ג שם, דמשמע שדעתו שדרשה זו בספרי היא למ”ד שיש הענקה מכספים), הרי נתנו להם כלים דלכו”ע אינם בכלל ברכה*. ועוד, הרי מרא דשמעתא דממעטים

(* אלא שבצפע”ג שם ס”ל דכלי כסף וכלי זהב בכלל כספים הם. ע”ש.

א. בטעם מצות הענקה (לעבד עברי ולאמה עברי) נאמר בכתוב¹: „וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך ה’ אלקיך, על כן אנכי מצוך את הדבר הזה היום”.

ואיתא בספרי על זה²: „וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים³ – הענקתי לך ושניתי לך, אף אתה הענק לו ושנה לו⁴; מה במצרים נתתי לך ברוחב יד אף אתה תתן לו ברוחב יד. וכן הוא אומר⁵ אם תשכבון בין שפתים כנפי יונה נחפה בכסף זו ביזת מצרים, ואברותי בירקרק חרוץ זו ביזת הים; תורי⁶ זהב נעשה לך זו ביזת הים, עם נקודות הכסף זו ביזת מצרים⁷.”

כלומר⁸: כוונת הכתוב „וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך ה’ אלקיך” היא, דכיון שהקב”ה הוציא את

(1) פרשתנו טו, טו.

(2) כ”ה בדפוס ראשון. ויש כמה שינויי נוסחאות בדפוסים אחרים. ואכ”מ.

(3) וצ”ע למה הובאו מהפסוק תיבות אלו דוקא (ועד”ז בפרש”י), ולא העיקר – „ויפדך גו”.

(4) ראה פירוש רש”י על הפסוק.

(5) תהלים סח, יד.

(6) שח”ש א, יא. ולהעיר שמב’ פסוקים אלה מביאים ראי’ (מכילתא בא יב, לו. ועוד) שביזת הים גדולה מביזת מצרים.

(7) בפירוש דברי הספרי – ראה ספרי דבי רב כאן. מנ”ח (מצוה תפב – והביא רק מרש”י). שו”ת צפע”ג דוינסק ח”ב ס”א (הובא בצפע”ג עה”ת כאן). צפע”ג עה”ת שמות ג, כב. וראה גם צפע”ג עה”ת וארא ו, יג. צפע”ג לסנהדרין צא, א. פנים יפות ותו”ת כאן. ולהעיר שלא הובאו דברי הספרי בפוסקים. וראה לקמן בפנים.

(8) ראה גם רשב”ם וספורנו כאן.

— ואילו ביזת מצרים וביזת הים כללו בעיקר כסף וזהב ובגדים¹³ (כמפורש בכמה פסוקים¹⁴ ומדרשי חז"ל¹⁵).

(ב) בעבר הנמכר לעכו"ם אין כלל דין הענקה — וא"כ איך אפשר לומר שהביזה שקבלו בני ישראל מהמצרים היתה בגדר הענקה?

(ג) חיוב הענקה הוא על האדון — ואילו בספרי כאן מדגיש, שההענקה ביציאת מצרים היתה מאת ה' (שסיבב¹⁶ שהמצרים יתנו¹⁷ לישראל את כלי

כספים הוא ר"ש, ו"סתם ספרי ר"ש" (סנהדרין פו, א. ו"ש¹⁸).

13 בפרשת דרכים שם (הובא גם במלבי"ם), שהכסף כו' היו בתור תשלום על עבודתם, וההענקה היא ה"מקנה כבוד מאד", ומביא ראי' ע"ז מ"מה שאמרו בספרי" (ונראה שכוונתו למכילתא) על הפסוק (בא יב, לח) "מקנה כבוד מאד — כאן נתקיים ואחרי כן יצאו ברכוש גדול". אבל במכילתא שלפנינו, לכאורה יש לדייק להיפך, ממה שמסיים "עם יציאתן ממצרים אני ממלאן כסף וזהב". וראה גם מדרש הגדול כאן: הענקתי לכם כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות אף אתה כו'. וראה גם בעה"ט כאן (טו, יד).

14 שמות ג, כב. בא יא, ב. יב, לה. וראה

צפע"ג דלעיל הערה 7.

15 ראה פרש"י בשלח טו, כב. ובכ"מ.

16 כמש"נ ויתן ה' את גו' לקיים הבטחתו ואחרי כן יצאו ברכוש גדול (בא יא, ג ובפרש"י שם). וציווה להים שיפלוט המצרים על שפתו (פסחים קיח, ב. ערכין טו, א).

17 כמובן מפשטות הכתובים שהי' באופן דונצ'לנס את מצרים (משא"כ הלוואה לזמן — הי' רק דדברים הנצרכים לאיזה ענין הנדרש באותו הזמן): וכמפורש ברשב"ם עה"ת (שמות ג, כב. בא יא, ב. יב, לו), ספר השרשים לר"י אבן ג'נאח (שרש שאל), בחיי בשם הר"ח, חזקוני וכלי יקר (שמות שם) — שהנתינה היתה במתנה.

והטענה "תנו לנו כסף וזהב שנטלתם ממנו" (סנהדרין צא, א) — הי' טענת המצרים, וגם מענות גביהם בן פסיסא היו שאפילו לפי שיטתם אדרבה חייבים הם לבני".

הכסף כו') — "הענקתי .. ושניתני .. נתת¹⁸?"

ג. והנה כשם שמצינו, לדעת הספרי, שבני ישראל קבלו הענקה בצאתם ממצרים, עד"ז איתא גם בנוגע ליוסף, שהי' עבד לפוטיפר, שביציאתו לחרות קיבל הענקה, כפי שמבאר אאמור"ר ברשימותיו על מס' קידושין (בסוגיא דהענקה), וז"ל¹⁹:

"יוסף שהי' מתחלה עבד עברי כמ"ש²⁰ ושם אתנו נער עברי עבד, הנה כשיצא לחפשי ולחירות צריך לתת לו הענקה, וההענקה שניתן לו, מלבד זה מה שנתן לו פרעה הטבעת ורביד הזהב .. ובגדי שש²¹ .. הנה עיקר ההענקה הוא מה שנתן לו הקב"ה, והוא מה ששלח את גבריאאל ולמדו ע' לשון²² .. ואל תקשי הרי הענקה צריך להיות מהאדון שהי' עבד לו .. י"ל מפוטיפר הי' ג"כ הענקה, והוא מה שניתן²³ לו בתו אסנת"²⁴.

ולכאורה תמוה:

וראה לקו"ש חכ"א ע' 12 ואילך.

18 ואף שלכמה דעות (ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך הענקה ע' תרעה. וש"נ) כופין על הענקה, מ"מ צריך ביאור מדוע מתייחסת ההענקה להקב"ה. ועוד: בביות הים לא היתה נתינה (מהמצרים), ולקחת הביזה היתה לאחרי מיתת המצרים מן ההפקר (שפת הים). — ואולי י"ל שזהו בגדר דביות מלחמה, ובלי הכתוב הוי' נלחם לכם.

19 תורת לוי יצחק ע' קכ.

20 מקץ מא, יב.

21 שם מא, מב.

22 סוטה לו, סע"ב.

23 אולי יש לומר, דמה שדייק לכתוב "ניתן" ולא "נתן", הוא משום שנתנית אסנת ליוסף היתה ע"י פרעה ולא ע"י פוטיפר.

24 מקץ שם, מה.

פרעה ו, "מה שנתן לו הקב"ה" – עם כל זה נחשב הדבר ל"הענקה".

ד. והביאור בזה י"ל:

במצות הענקה יש ב' חלקים: (א) נתינת האדון, (ב) קבלת העבד – מה שנוסף ונתחדש בעבד על ידה.

ומהחילוקים ביניהם: חובת האדון לתת הענקה היא מצד העבדות (דלפני זה), היינו שהנתינה היא הכרת טובה לעבד עבור פעולתו כעבד [עד שיש סכרא, שהענקה (אינה רק בתורת צדקה, אלא) היא בגדר שכר פעולה²⁷]; משא"כ ההנאה והתועלת הבאה לעבד מן ההענקה, הרי היא פרט וחלק בשחרורו: שלימות השחרור היא כאשר (אינו יוצא ריקם, אלא) הוא מקבל בעת יציאתו לחירות מתנה מיוחדת, המבטלת את העבדות ומורה על היפוכה – שנכנס למצב של חירות, רוחב יד וכו'.

ופרט הב' בהענקה – שלימות השחרור של העבד – מודגש בטעם "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך ה' אלקיך על כן אנכי מצוך גוי", אשר תוכנו – דכיון שבני ישראל היו עבדים ואזי "ויפדך ה' אלקיך", על כן מחוייבים הם לפעול שפדיותו ושחרורו של עבד ייעשו כדבעי.

ה. עפ"ז יובנו דברי הספרי שביזת מצרים וביזת הים היו ענין של הענקה:

מאחר שפסוק זה איירי (לא בחיוב הנתינה שעל האדון, אלא) בפדיית העבד, שתהי' זו חירות בשלימות, הנה בזה (א) אין כל נפק"מ ברשות מי הי'

(א) אמנם יוסף הי' עבד עברי, אבל אדונו נכרי הי' – ואיך אפשר לומר ש"צריך לתת לו הענקה" (כנ"ל)?

(ב) כיון ש"הענקה צריך להיות מהאדון שהי' עבד לו", אי"כ: (א) מפני מה "עיקר ההענקה הוא מה שנתן לו הקב"ה"? (ב) איך יתכן לומר שנתנת הטבעת ורביד הזהב כו' דפרעה היא ענין ההענקה שהי' על יוסף לקבל עבור עבדותו אצל פוטיפר?

(ג) כל הדברים שקיבל יוסף (טבעת ורביד הזהב כו', ע' לשון, אסנת²⁵) אין מקיימים בהם מצות הענקה, כנ"ל.

ואף שהרשימה הנ"ל היא ע"ד הקבלה – הרי ידועה ההשתדלות (בכמה וכמה ענינים) להשוות את הקבלה והנגלה, ובפרט ע"פ הידוע²⁶ שהקבלה והנגלה דתורה "תורה אחת" הם, והם כגוף ונשמה זה לזה, שהקבלה מגלה את העומק והסוד הנסתרים בנגלה שבתורה.

ויש לומר, שהחידוש ברשימה זו (שביוסף נתקיים ענין הענקה) מיוסד על דברי הספרי הנ"ל, דחזינון שישנה להענקה גם בנדון (א) דעבד עברי הנמכר לעכו"ם; וגם (ב) כאשר ההענקה היא מדברים "שאינם בכלל ברכה"; ואפילו (ג) כאשר אינה באה מן האדון –

ועד"ז גבי יוסף, אשר (א) אף שהי' עבר הנמכר לעכו"ם, וכן (ב) ההענקה כללה את הטבעת ורביד הזהב כו', את השבעים לשון ואת אסנת, (ג) ולא באה מיד האדון דוקא, אלא בעיקר מיד

(25) ולכאורה "אסנת" היא, בכלל ברכה.

(26) ראה חז"ג קנב, א.

(27) ראה בכ"ז לקו"ש ח"ט ע' 154. וש"נ.

שלו – ולכן „הענק לו ושנה לו .. ברוחב יד“.

ומהאי טעמא לא נזכר כאן בכתוב (בפירוש) „רכוש גדול“ שנתן הקב“ה לישראל בצאתם ממצרים, כי אם רק „ויפדך ה' אלקיך“: הלימוד מיציאת מצרים הוא (לא מכמות ההענקה – הענקתי ושניתי כו' – שהיתה אז, אלא) שכשם שהחירות מן העבדות אז היתה באופן ד„ויפדך“ בשלימות, וממילא מתוך קבלת רכוש גדול (עד כדי „הענקתי לך ושניתי לך וכו'“) – עד“ז צריך להיות קיום מצוה זו ע“י ישראל, ששחרור עבדיהם יהי בשלימות, ולכן עליהם לתת הענקה באופן ד„שנית“ ו„ברוחב יד“.

ז. עפ“ז יתבאר גם הדיוקים הנ"ל ברשימת אאמו"ר:

מאחר שיוסף הי' עבד עברי שנשתחרר, הנה מבלי הבט על כך שאדונו הי' נכרי, „צריך לתת לו הענקה“, כדי ששחרורו יהי באופן מלא ושלם.

ובהענקה גופא יש ב' פרטים: שלימות השחרור בפשטות ובפועל הי' עי"ז שמינהו פרעה למשנה למלך (היפך העבדות – אל הקצה השני), וזה נעשה בנתינת הטבעת ורביד הזהב כו'²⁸.

אמנם האפשריות וההכנה לכך שיהי' יוסף משנה למלך, המסלקת את טענת אצטגניני פרעה „עבד²² שלקחו רבו בעשרים כסף תמשילוהו עלינו ..

עבד לפני זה, (ב) ואין זה נוגע (כ"כ) ממי באה ההענקה (אם דוקא מיד האדון), כי אם – עצם הדבר שבידו של זה שהי' עבד בעבר ישנה ההענקה בהווה ובעתיד – מצב דחירות.

ובזה מיושב גם מפני מה ההענקה (ביציאת מצרים) היתה יכולה להיות (גם) מדברים שאינם בכלל ברכה:

התנאי האמור, שהענקה חייבת להיות מדברים שישנם בכלל ברכה, שייך מצד חיוב ההענקה שעל האדון (שעליו לתת הענקה כזו שאפילו לאחר זמן תהי' ניכרת הכרת טובתו וכו').

אבל בנוגע לפעולת ההענקה על העבד (שלימות השחרור והחירות שלו) – הנעשית ברגע נתינת המתנה – אין צורך בפעולה נמשכת אח"כ, שהרי הוא בן חורין.

ו. עפ“ז יש לומר, שחידוש הדין הנלמד בספרי – „הענקתי לך ושניתי לך אף אתה הענק לו ושנה לו, מה במצרים נתתי לך ברוחב יד אף אתה תתן לו ברוחב יד“ – אינו חידוש בחיוב האדון לתת הענקה, אלא ענין נוסף הוא (הנוגע לשחרור העבד):

מצד חיוב ההענקה שעל האדון, יש גם שיעור למעלה למדת ההענקה, שבשיעור זה (המספיק בתור אות של הכרת הטוב לפי גודל עבודתו) יוצא האדון אפילו לכתחילה ידי חיובו;

אבל מצד פרט זה בהענקה הפועל את שלימות הפד' של העבד, אין לדבר שיעור – ככל שיגדל מספר המתנות שיקבל, שיהיו נכסים דעצמו (ומדריגות שונות בזה: במדת נכסי עני, נכסי עשיר, או למעלה מזה – מרבה נכסים), כך יוסיף הדבר בחירות

(28) וי"ל שמתעם זה גם נתינת אסנת היתה ע"י פרעה, שגם זה חלק משלימות השחרור (ראה שפ"ח לפרש"י מקץ מא, מה).

ג"כ הענקה . . הכפל דהענק תעניק י"ל שהוא לנגד חו"ב, והוא כי מה שנעשה בן חורין הוא מצד חו"ב כנ"ל, הנה מחו"ב נמשך גם ההענקה אליו".

הרי, שההענקה ביציאתו לחירות אינה ענין נוסף צדדי (בתורת שכר על העבדות), אלא שיש בהענקה גם התוכן של יציאה לחירות – גילוי בחי' חו"ב. וזה מתאים עם ההסברה דלעיל (ע"ד הנגלה), שההענקה פועלת את שלימות שחרור העבד.

ט. על פי האמור לעיל, י"ל (בדרך אפשר) הטעם (הפנימי) שמצות הענקה היא רק בעבד עברי ואמה עברי, ולא בעבד כנעני:

בפשטות י"ל הטעם, לפי שבעבד כנעני ישנו החיוב ד"והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם . . לעולם בהם תעבודו"³¹ – שאסור לשחרר עבד כנעני³² (מלבד לצורך מצוה וכיו"ב³³), וכיון ש"תורה על הרוב תדבר"³⁴ לא קבעה התורה מצות הענקה עבור מקרים יוצאים מן הכלל, שבהם מותר לשחרר את העבד.

אמנם על פי פנימיות הענינים עדיין הדבר דורש ביאור, ואדרבה: אם עבד עברי ואמה עברי, שהם כנגד עולם היצירה ועולם הבריאה, כידוע³⁵, זקוקים להענקה – גילוי המוחין; עבד

יהא יודע בשבעים לשון, היתה ע"י ההענקה השני, ש"בא גבריאלי ולימדו שבעים לשון".

ולכן זהו "עיקר ההענקה", לפי שדבר זה פעל אצל יוסף (מצדו) את ההכנה ואת שלימות המצב דחירות; משא"כ נתינת הטבעת ורביד הזהב כו' מיד פרעה היו התוצאה והפועל היוצא מזה.

לאחרי זה מוסיף ומחדש ברשימה ענין נוסף: "הענקה צריך להיות מהאדון שהי' עבד לו", היינו שגם בשלימות שחרור העבד יש תוספת מעלה ע"י הענקה שהאדון עצמו מעניק – דבשעה שהוא מקבל מתנה מאותו אדם שקודם לכן החזיק בו כעבד, אזי מצב החירות שלו הוא בתוקף הרבה יותר²⁹.

ולכן קיבל יוסף הענקה גם מפוטיפר (את אסנת); אמנם אעפ"כ אין זה כי אם טפל, והעיקר הוא מה שקיבל מפרעה ולימוד השבעים לשון – לפי שהענקות אלו פעלו את שלימות הפדי' והשחרור שלו, כנ"ל.

ח. הביאור הנ"ל (ע"ד הנגלה) בגדר ההענקה – שהיא שייכת גם לשחרור העבד – מתאים גם עם ביאור אאמו"ר על מצות הענקה ע"ד הקבלה:

ברשימה הנ"ל מבאר³⁰, ש"עבד עברי הוא . . רק בחי' מוחין דקטנות . . וכשנגמר עבודתו . . הוא שנעשה בן חורין, חורין הוא חכמה ובינה . . והנה כשיוצא לחפשי . . צריך להיות

(29) ע"ד ונתיב דהשיאו רבו בת חורין וכו' יצא לחירות (גטין מ, א).

(30) שם ע' קיז'קית.

(31) בהר כה, מו.

(32) ברכות מז, ב. ושי"נ.

(33) ראה פסחים קיג, א. ברכות שם. וראה גם

קידושין כד, א.

(34) ראה מו"נ ח"ג פל"ד.

(35) שער המצות וטעה"צ ר"פ משפטים.

ובכ"מ.

כנעני, שהוא כנגד עולם העשי³⁶, עאכו"כ שזקק הוא ל(הענקה –) גילוי המוחין?
וע"פ הנ"ל, שענין ההענקה וענין השחרור תלויים זה בזה (בתוכנם), ופעולתם אחת היא, הדבר מובן, לפי שיהודי שעבודתו היא בכחי' עבד כנעני, הריהו נשאר תמיד במהותו (הרוחנית) – עבד, וכדלקמן.

י"ד. מבואר בחסידות³⁷, שענין עבד עברי ואמה עברי' בעבודת האדם הוא העבודה דבירור המדות. משא"כ עבד כנעני ענינו – קבלת עול, בדוגמת עבד (כנעני) כפשוטו, אשר (מצד עצמו) „בהפקירא ניחא לי”³⁸, ועובד הוא את האדון רק „מחמת אימת רבו”.

וי"ל שזהו הטעם הפנימי שבעבד כנעני הדין הוא והתנחלתם גוי לעולם בהם תעבדו, ואינו יכול להשתחרר:

עבודת בירור המדות ד„עבד עברי” ו„אמה עברי”³⁹, מאחר שהיא קשורה עם מציאות האדם, על כן (א) היא עבודה מוגבלת אצלם, וממילא יש לה סוף; (ב) ויתירה מזו: שלימות עבודה זו גופא היא היציאה (ממנה) לחירות – לצאת ולהתעלות מן העבודה בענין המדות, ולבוא למדרגת עבודת השם שע"פ מוחין, טעם ודעת⁴¹.

אלא שאע"פ שדרגת עבד כנעני היא למטה מהדרגת ד„עבד עברי” ו„אמה עברי”⁴⁰, שעבודתם את ה' היא ברגש ובתענוג (מדות) – מכל מקום הנה בעבודת „עבד כנעני” יש יותר (ממעלת ה)ביטול³⁹:

„עבד עברי” ו„אמה עברי”⁴¹, שעבודתם היא מצד מדות נפשם, הנה אף שגם הם עבדים העובדים את ה' מתוך קבלת עול וביטול (עבודת עבד), הרי מעורבת בכך גם הרגשת מציאותם העצמית⁴⁰; משא"כ „עבד

משא"כ העבודה דעבד כנעני – קבלת עול – היא ביטול לגמרי. הוא מאבד את מציאותו הפרטית, אין לו כל רצונות משלו, תענוג ומדות משלו, והוא מוסר עצמו בשלימות אל האדון⁴²; וממילא אין שייך אצלו ענין השחרור, שכן: (א) עבודה זו (בביטול לגמרי) היא בלתי מוגבלת, ואינה נותנת מקום ל„שחרור”⁴³. (ב) יתר על

שכו ואילך) בביטול דעבד פשוט, דהוא וכל אשר לו נקנה לאדונו, והוא רק „קנין כספו” של האדון כשורו וכה"ג – שזה נאמר על עבד כנעני (משפטים כא, כא. אמור כב, יא ובפרש"י. וראה קדושין כג, א ואילך. ועוד).

41) ושייך לתוכן ענין החירות, כי המדות מוגבלות בצורך, משא"כ שכל ענינו חירות (בערך המדות), כי אינו נתפס בקו אחד (ראה לקו"ש ח"ו ע' 115. וש"ו).

42) המשך תרס"ו שם (ס"ע שכה ואילך).

43) ראה המשך תרס"ו שם (ע' שכא"ב):

36) ראה סהמ"צ להצ"צ פג, ב. ובכ"מ.
37) תו"ח שמות עא, ב ואילך. אוה"ת משפטים ע' א'קכו ואילך. סהמ"צ להצ"צ שם ואילך. ועוד.

38) גיטין יג, א.
39) בהבא לקמן להעיר גם מלקו"ש ח"ט ע' 73 ואילך. וש"ו.

40) להעיר מהמבואר בהמשך תרס"ו (ד"ה ומקנה רב ושלאחריו, ע"ש). וראה שם (ע' שי. ס"ע

[וכשם שהדבר כך בכללות העבודה, עד"ז הוא גם בעבודתו הפרטית של כל אחד מישראל: בששת ימי החול נדרשת ממנו העבודה בטורח ועמל; ואח"כ באה המנוחה דיום השבת, ואזי נעשה "חפשי" מן העבודה והעמל הללו].

וההסברה בזה – יש לומר⁵¹: על אף המעלה הנפלאה שיש בביטול המוחלט דעבד כנעני, הנה תכלית הכוונה היא שיתקיימו ב' העבודות⁵²: הן הביטול, והן העבודה בכוחות הנפש (ושיהיו גם הכוחות חדורים בביטול), היינו, שיהי' לאדם תענוג והבנה והרגש בעבודתו. לא די די בביטול ללא חיות וכו', אלא צריך שיהי' לו בזה טעם ותענוג.

ולכן צריכה העבודה להיות בבחי' "עבד עברי" – עבודת הקשורה עם מדות (והרגש) האדם; עד שיבוא לידי "יציאה לחירות" – עלי' מעבודת המדות לעבודת המוחין, עבודה שע"פ טעם ודעת,

ועד לשלימות החירות הבאה ע"י "הענקה" – שולמנעלה נותנים לאדם גילוי המוחין, הנותן שלימות בעבודה⁵³ שע"פ טעם ודעת.

בסהמ"צ ובסה"מ תקס"ה שם. אבל ראה לקו"ש ח"ה ע' 244 ואילך ובהערה 33 שם.

(51) מעין זה – עבודת בע"ת ועבודת צדיקים ששניהם צ"ל בכ"א וכמו שישנו במשך השנה תשרי וניסן.

(52) ע"ד מ"ש בתניא פמ"א (נז, א), "שכל אדם צ"ל בשתי בחי' ומדרגות . . . בחי' עבד ובחי' בן". וראה המשך תרס"ו שם.

(53) ע"פ המבואר בפנים יש לבאר ע"פ פנימיות הענינים מ"ש בספרי (פרשתנו טו, יד) "הענק תעניק . . . אפילו מאה פעמים" [דע"פ פשוטו תמוה (כקושיית התו"ת כאן) איך אפ"ל

כן: בעבודה זו, המוחין (הטעם והדעת של ה'טא) מבלבלים – ומובן שממילא אין שייך בזה, "הענקה" לא"ת, שענינה הוא גילוי המוחין שלו, כנ"ל,

ואין לו כי אם מוחין דהאדון, כפי שהם אצל האדון⁴⁴, ובלשון חז"ל "שכינה מדברת מתוך גרונו", לימוד (כולל הבנה והשגה) באופן ד"איתמר"⁴⁵.

יא. למרות מעלת הביטול שב-עבודת, "עבד כנעני", כללות עבודת עם ישראל נמשלה לעבד עברי⁴⁶ דוקא –

כמבואר בחסידות⁴⁷ שהפסוק⁴⁸, "שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חנם" הוא רמז "שהעבודה שהעבדים שהן הישראלים צריכים לעבוד הוא שית אלפי שני דהוי עלמא, ובאלף השביעי הוא אמתת קבלת השכר"⁴⁹ ואז יצאו לחפשי חנם בלא מצות⁵⁰

ועבודתו היא בתמידות בלי שום שינוי וחילוף . . . ולא יגרע עבודתו לעולם.

(44) ראה המשך תרס"ו שצויין בהערה 42.

(45) ראה לקו"ת נשא כה, ב.

(46) וראה המשך הגו"ל (ע' שיט): כי לי בני' עבדים . . . בבחי' עבד נאמן (ראה לעיל הערה 40).

(47) סהמ"צ להצ"צ פג, א. וראה גם תו"א משפטים עו, א. סה"מ תקס"ה ע' רפה.

(48) משפטים כא, ב.

(49) ראה תניא פל"ו בהגהה מל"ת להאריז"ל (משא"כ ימות המשיח ותחמה"ם הם (לא שכר בלבד, כי אם (תכלית ושלימות בריאת* עולם הזה) – תניא שם).

(50) ראה תשובות וביאורים סי"א (ע' 51)* הערה 9, שבתניא שם מוכח דקאי להשיטה דאין מצות בטילות בתחמה"ם (כ"א באלף הז'). וכן מוכח

(* לכאורה כצ"ל. וכ"ה בכמה דפוסים.

(* אג"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ב ע' טט. המו"ל.

לזה שעתה, בערב שבת, יש לטעום – ואנו טועמים – מן ה„מנוחה“ שתהי' באלף השביעי, צריכה להיות „טעימה“ גם מההענקה.

ויהי רצון, שלאחר ה„טעימה“ מן ה„שכר“ ומן ה„הענקה“ ומן ה„מנוחה“ –

נזכה בקרוב ממש לאכילת כל תבשיל ותבשיל (ונעשה דם ובשר כבשרו), ימות המשיח ותחיית המתים ש„הם תכלית ושלמות בריאת עולם הזה שלכך נברא מתחלתו“⁵⁷,

עד ל„עיקרו“⁵⁸ ד„קבלת שכר“ שהוא „באלף השביעי“⁵⁷.

(משיחות ש"פ ראה תשל"ו. תש"ז)

יב. ידוע מאמר המדרש⁵⁴ על הפסוק „מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל“⁵⁵ – „מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות“, ומזה מובן שכן הוא גם בעניננו, שהקב"ה מקיים מצות „הענקה“ בתור אדון לבני ישראל, עבדיו – ועפ"ז י"ל שנוסף לזה שבאלף השביעי יזכו בני ישראל לקיום „ובשביעית יצא לחפשי חנם“, יקבלו גם „הענק תעניק לו“, הענקה נוספת מאת הקב"ה.

וכיון שבערב שבת צריך לטעום „מכל תבשיל ותבשיל“⁵⁶ ממאכלי השבת – הרי מובן גם בעניננו, שנוסף

הענקה לעבד א' מאה פעמים] – כי לכל מדריגה של עבודת ה' יש בחי' המוחין שלה, ובכל עלי' מחיל אל חיל יש נתינת הענקה (– מוחין) לפ"ע הדרגא ההיא.

(54) שמו"ר פ"ל, ט.

(55) תהלים קמז, יט.

(56) שו"ע אדה"ז או"ח סר"ג ס"ח.

(57) תניא שם.

(58) להעיר מענין „סוף מתן שכרן של מצות“

„סוף כל השכר כולו“ שברמב"ם הל' תשובה פ"ט (בתחלתו, בסופו).

